

בבית דין. כי לא נאמר בה שחייב קרבן על שבועת העדות אפילו שלא בפני בית דין.

וכך ילפינן מפקדון: מה פקדון, מושבע מפי עצמו חייב — אף עדות מושבע מפי עצמו חייב. והיינו "דון מינה".

אבל, "ואוקי באתרה" — מה מושבע מפי אחרים, האמור בשבועת העדות, בבית דין, אין. שלא בבית דין, לא. אף מושבע מפי עצמו בעדות, [על אף שלמדת את עצם דינו משבועת הפקדון], בבית דין, אין. שלא בבית דין, לא. משום ד"אוקי באתרה", כמשפט שבועת העדות, שנאמרה בתורה בבית דין דוקא!

לא-ב אמר להו רב פפא: אי מפקדון גמרי לה רבנן שמושבע מפי עצמו חייב בשבועת העדות, דכולי עלמא לא פליגי שחייב גם מחוץ לבית דין. כי הכל מודים ד"דון מינה ומינה". ולא נחלקו רבי מאיר וחכמים בכך!

אלא, היינו טעמא דרבנן דמחייבי קרבן שבועת העדות רק בנשבע בבית דין, משום שלא מגזירה שוה מפקדון למדים, אלא דמייתו לה, למדים הם את דין מושבע מפי עצמו, בקל וחומר משבועת העדות עצמה —

ומה מפי אחרים, חייב בשבועת העדות. מפי עצמו, לא כל שכוין?

ומדמייתו לה מקל וחומר משבועת העדות עצמה, אמרינן: דיו לבא מן הדין, לחיות כנידון. מה מושבע מפי אחרים בשבועת העדות, בבית דין, אין. שלא בפני בית דין, לא — אף מושבע מפי עצמו — בפני בית דין, אין. שלא בפני בית דין, לא!

אמרו ליה רבנן לרב פפא: מי מצית אמרית דלאו בדון מינה ומינה פליגי?

והתנן גבי פקדון: שבועת הפקדון נוחתת באנשים ובנשים, ברחוקין ובקרובין, בכשרין ובפסולין, בפני בי"ד ושלא בפני בי"ד — מפי עצמו!

ומפי אחרים אינו חייב בשבועת הפקדון עד שיכפור בו בבית דין, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: בין מפי עצמו ובין מפי אחרים, כיון שכפר בו חייב.

והרי מושבע מפי אחרים בפקדון, מנא להו רבנן דחייבי? והרי לא נאמרה בתורה בשבועת הפקדון שבועה מפי אחרים! אלא לאו, דגמרי לה בגזירה שוה משבועת העדות.

וכיון דילפינן בגזירה שוה, שמע מינה, ב"דון מינה ומינה", פליגי.

לרבנן אמרינן, דון שבועת הפקדון מינה דשבועת העדות, ואוקי באתרה, שבשבועת הפקדון לא מצינו חיובה בבית דין דוקא, ולפיכך אמרו חכמים שחייבים בפקדון במושבע מפי אחרים אפילו שלא בבית דין.

ואילו רבי מאיר סובר, דון מינה ומינה, כיון דילפינן למושבע מפי אחרים בפקדון משבועת העדות יש לנו לדון אותה לכל פרטיה, ולומר, מה בעדות נאמר דין מושבע מפי אחרים בבית דין בלבד, אף בשבועת הפקדון חייב מושבע מפי אחרים בבית דין בלבד.

חייבין עליה קרבן אם לא?

שנינו במשנה: ואין חייבין על שגגתה גרידתא.

והוינן בה: לימא תנינא, האם שנינו במשנתנו, לדרב כהנא ודרב אסי, שנחלקו לעיל [כו א] בדברי רב, וכל אחד מהם נשבע שהאמת היא כדבריו, ולאחר שרב עצמו אמר כאחד מהם, אמר השני: ואנא בשיקרא אישתבעי? והרגיעו רב, ואמר לו: לבך אנסך!

והיינו, הרי משנתנו אומרת שעל שוגג גמור, שהיה סבור שהוא נשבע באמת, אין חיוב קרבן שבועה. ואם כן, תיקשי, מה היה החשש משבועת שקר, ומדוע היה צריך רב להרגיעו ולומר לו שלבו אנסו, והרי זו משנה מפורשת כאן, שאינו חייב!?

ומשנינן: לא! דין משנתנו לא היה מרגיעו, כי אף על גב דתנן, ששנינו בה מפורשות שהוא פטור מקרבן שבועה אם היה שוגג, איצטריך רב לומר לו לבך אנסך.

כי סלקא דעתך אמינא, רק הכא, בשבועת העדות, דלא כתיב בה 'ונעלם', הוא דבעינן שוגג דומיא דמזיד, שרק אם היתה לו ידיעה הרי הוא חייב. אבל התם, בשבועת ביטוי, דכתיב בה 'ונעלם', היה מקום לומר שאפילו שגגתה כל דהו, ואפילו אנוס בלבו, שסבור שנשבע באמת, יהיה חייב. לכן קא משמע לן רב, שגם בשבועת ביטוי, היכא שלבו אנסו, הרי הוא פטור.

מתניתין:

א. שבועת העדות כיצד?

ומתריך רב פפא: מההיא מתניתין דשבועת הפקדון אין, אכן מוכח דפליגי אי אמרינן דון מינה ומינה או אמרינן דון מינה ואוקי באתרה, כי אין לנו אפשרות ללמוד על מושבע מפי אחרים בשבועת הפקדון אלא מגזרה שוה.

אבל מהא, ממתניתין דידן, ליכא למשמע מינה. כי אפשר לומר שלא מגזירה שוה משבועת הפקדון ילפינן למושבע מפי עצמו בשבועת העדות, אלא בקל וחומר ממושבע מפי אחרים בשבועת העדות גופא.

שנינו במשנה: וחייבין על זדון השבועה.

ודנה הגמרא: מנחני מילי שחייבים קרבן שבועת העדות אפילו במזיד? והרי דין שבועת העדות נכתב באותה פרשה של קרבן חטאת "עולה ויורד", ובאותה הפרשה נאמרו בה גם דיני שבועות ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו, ובהם חייב קרבן חטאת רק בשוגג. ואם כן, מנין לחלק בינם לבין שבועת העדות?

דתנו רבנן: ככולן, האמורות בפרשת קרבן עולה ויורד — בשבועות ביטוי ובטומאות מקדש וקדשיו — נאמר 'ונעלם'. וכאן, בשבועת העדות, לא נאמר בה 'ונעלם' — מכאן למדנו, לחייב קרבן בשבועת העדות על המזיד כשוגג!

שנינו במשנה: וחייבין על שגגתה עם זדון העדות.

ודנה הגמרא: היכי דמי שגגתה עם זדון העדות?

אמר רב יהודה אמר רב: כאומר יודע אני ששבועה זו אסורה, אבל איני יודע אם

אמר לשנים: בואו והעידוני! ואמרו לו: שבועה שאין אנו יודעים לך עדות!

או שאמרו לו, בלי להשבע: אין אנו יודעין לך עדות! והוא אמר להם: משביע אני עליכם! ואמרו אמן.

הרי אלו חייבין קרבן שבועת העדות, שהוא קרבן חטאת "עולה ויורד".

ב. השביע עליהם חמש פעמים חוץ לבית דין, אפילו כפרו לו חמש פעמים, ובאו לבית דין, והודו שהם יודעים לו עדות, הרי הם פטורין. שאין חייבים על שבועת העדות אלא אם היתה הכפירה בהשבעה בבית דין.

ג. ואם כפרו בבית דין, לאחר שהושבעו מחוץ לבית דין, הרי הם חייבין חמש חטאות, על כל אחת ואחת מחמשת ההשבעות. לפי שהכפירה לבסוף בבית הדין, מתייחסת לכל חמשת ההשבעות שהשביעם התובע חוץ לבית דין שיבואו ויעידוהו ונמצאו בידם חמש השבעות וחמש כפירות.

ד. ואם השביע עליהן ה' פעמים בפני בית דין שיבואו ויעידו עבורו, וכפרו בבית הדין, אינן חייבים אלא אחת!

אמר רבי שמעון: מה טעם אמרו חכמים שאם הושבעו העדים חוץ לבית דין חמש פעמים, ובאו וכפרו בבית דין, חייבים חמש חטאות. ואילו אם הושבעו חמש פעמים בבית דין, הרי הם חייבים רק חטאת אחת, אפילו אם שתקו, וכפרו רק לבסוף, ולא אמרינן שכפירתם בסוף מתייחסת לכל חמשת ההשבעות, ויתחייבו חמש חטאות, בדומה לעדים שהושבעו חמש פעמים בחוץ

וכפרו לאחר מכן בבית דין, דחשבינן להו כאילו היו חמש השבעות, וחמש כפירות?

הואיל ומשעה שהושבעו בפעם הראשונה בבית דין, שוב אינם יכולים לחזור ולהודות שהם יודעים לו עדות. כי היות שהושבעו שאין הם יודעים לו עדות, כיצד יחזרו ויהיו ראויים לעדות? והרי יש לנו כלל בהלכות עדות: כיון שהגיד העד עדות בבית דין, שוב אינו חוזר ומגיד. ואם נאמר שכפירתם בסוף מתייחסת גם להשבעה הראשונה [כשם שאמרנו בהושבעו חוץ לבית דין ובאו וכפרו בכי"ד], נמצא שכבר לאחר ההשבעה הראשונה הם לא היו ראויים להגדה, ואם כן, כיצד יתחייבו קרבן שבועת העדות על ההשבעה השניה, והרי באותה שעה כבר לא היו ראויים להעיד.

אבל, אם הושבעו חוץ לבית דין כמה פעמים, ולאחר מכן כפרו בכי"ד, הרי, על אף שמתייחסת הכפירה גם להשבעה הראשונה, עדיין ראויים הם להעיד, לפי שעדיין לא אמרו עדותם בבית דין, והרי הם יכולים לחזור בהם מדבריהם שאמרו אין אנו יודעים עדות, ויכולים להעיד. ולפיכך חייבים גם על כל ההשבעות הנוספות.

ה. כפרו שניהן כאחד, כפרו שני העדים בהשבעה זה תוך כדי דבור של זה, שניהן חייבין. משום שתוך כדי דיבור לכפירת הראשון, היה עדיין השני ראוי להעיד יחד עם הראשון, לפי ש"תוך כדי דיבור", יכול הראשון לחזור מכפירתו. אך אם כפרו בזה אחר זה, הראשון לבדו חייב, והשני פטור.

כי משעה שכפר הראשון, נהיה השני עד יחיד, שאינו ראוי להעיד, ואין כפירתו

נחשבת לכפירת עדות!

ו. **כפר אחד** מהעדים, והודה **אחד** מהם, **הכופר חייב**, והמודה פטור.

הגמרא מעמידה שבתחילה כפרו שניהם, וחזר אחד מהן והודה תוך כדי דיבור, ואמר שהוא יודע לו עדות. וקא משמע לן, שמועילה חזרתו, משום שתוך כדי דיבור כדבור דמי.

ז. **היו שתי כיתי עדים** שהיו ראויות להעיד לו. **כפרה** הכת הראשונה שפנה אליה והשביעה לבוא ולהעידו, ואחר כך כפרה הכת השנייה, שהשביעה לאחרונה, שתייהן חייבות, מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתייהן.

ומה שאין הכת הראשונה, יכולה לטעון: לא הפסדנוך דבר, כיון שעדיין ראויה הכת השנייה להעיד עבורך — יתבאר בגמרא.

גמרא:

אמר שמואל: ראוהו העדים למי שריץ אחריהן כדי לבקשם לבוא ולהעיד עבורו, והקדימו ואמרו לו: מה אתה ריץ אחרינו? **שבועה שאין אנו יודעין לך עדות!** הרי אלו פטורין מקרבן שבועת העדות, שאין חייבין על שבועת העדות עד שישמעו תחילה מפיו של התובע: בואו והעידוני!

והוינן בה: **מאי קא משמע לן שמואל?** והא תנינא להא לקמן: **שילח התובע ביד עבדו** להשביע את העדים שיבואו ויעידוהו, או שאמר להן **הנתבע לעדים: משביע אני**

עליכם שאם אתם יודעין לו לתובע עדות שתבואו ותעידוהו! הרי אלו פטורים! שאין העדים חייבין על שבועת העדות עד ב-א-8 שישמעו מפי התובע את התביעה: בואו והעידוני!?

ומשנינן: דין ריץ אחריהן, איצטריכא ליה לשמואל לאשמועינן. כי סלקא דעתך אמינא, כיון דריץ אחריהן והם הבינו את פשר ריצתו, כמאן דאמר להו דמי. קא משמע לן שמואל, דבעינן אמירה בפה ממש.

ופרכינן: והא נמי תנינא: שבועת העדות כיצד — אמר לעדים בואו והעידוני, וענו לו: שבועת. ומדייקת הגמרא: אמר — אין, לא אמר — לא!

ומשנינן: לשון 'אמר' שנקטה המשנה, לאו דוקא הוא. והראיה — דאי לא תימא הכי, אלא כונת המשנה 'אמר' בדוקא, גבי שבועת הפקדון, דקתני: שבועת הפקדון כיצד — אמר לו תן לי פקדוני שיש לי בידך! האם הכי נמי נימא אמר — אין. לא אמר — לא? הא, הרי בשבועת הפקדון נאמר 'וכחש בעמיתו', הכחשה כל דהו, שאפילו תבעו בלא אמירה מפורשת, ונשבע הנתבע לשקר, הרי הוא חייב! אלא, בהכרח, לשון 'אמר' המופיע במשנת שבועת הפקדון לאו דוקא. הכא נמי, בשבועת העדות, לשון המשנה 'אמר' לאו דוקא הוא. ולפיכך היה שמואל צריך לחדש שבשבועת העדות אמר בדוקא הוא, שבלא אמירה מפורשת של התובע, שתובע להעיד, פטורים העדים משבועת העדות.

ומקשינן: האי מאי? אי אמרת בשלמא [כמו: בשלמא אי אמרת] 'אמר' דהכא